

Směrnice Masarykovy univerzity č. 6/2015

Etický kodex akademických a odborných pracovníků Masarykovy univerzity

(ve znění účinném od 17. 12. 2015)

Podle § 10 odst. 1 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o vysokých školách“), vydávám tuto směrnici:

Preambule

Etický kodex akademických a odborných pracovníků Masarykovy univerzity (dále jen etický kodex) shrnuje základní etické požadavky na jednání dotčených zaměstnanců Masarykovy univerzity související s jejich odbornými a akademickými aktivitami, především se vzdělávací, výzkumnou a hodnotitelskou či expertní činností. Tyto požadavky jsou prezentovány jako samozřejmý důsledek obecných a všeobecně uznávaných morálních i formálních zásad chování jednotlivců a skupin ve vyspělé společnosti s přihlédnutím k charakteru vysokoškolského vzdělávání a výzkumné práce. Jsou formulovány s ohledem na společné rysy činností akademických a odborných pracovníků nezávislé na jednotlivých vědních disciplínách. Vytvářejí předpoklady pro udržování žádoucích mravních standardů s cílem předcházet vzniku konfliktních situací mezi jednotlivými pracovníky i mezi pracovníky a třetími osobami či konfliktům zájmu a napomáhají ke zlepšování vztahů mezi akademickou komunitou a veřejností. Představují obecné východisko pro obdobné dokumenty fakult a dalších součástí Masarykovy univerzity, které zahrnou oborová specifika. Etický kodex je závazný pro všechny akademické a odborné pracovníky Masarykovy univerzity, při zachování akademické svobody v deklarovaném smyslu. Vzhledem k morálním a společenským aspektům postavení akademického pracovníka jako vysokoškolského učitele, vědce, výzkumného a vývojového pracovníka, resp. tvůrčího pracovníka v oblasti umění, a vzhledem k morálním a společenským aspektům postavení odborného pracovníka, vyplývajícího z jeho působení či spolupůsobení při uvedených činnostech, je respektování norem morálního jednání formulovaných v tomto dokumentu na pracovišti i mimo ně oprávněně očekávaným požadavkem pro řádný výkon profese akademického, resp. odborného pracovníka (dále jen pracovník).

Ustanovení formulovaná explicitně pro oblast výzkumu a vývoje se přiměřeným způsobem vztahují i na uměleckou činnost.

Jednotlivá ustanovení se rovněž přiměřeně vztahují i na činnosti ostatních zaměstnanců Masarykovy univerzity, které vyžadují přímé spolupůsobení těchto zaměstnanců v oblastech, jejichž etické aspekty jsou předmětem etického kodexu.

Článek 1

Akademická svoboda

- (1) K základním akademickým svobodám patří svoboda Masarykovy univerzity (dále také MU) jako akademické instituce při vytváření a naplňování celkové koncepce jejího rozvoje a při formulaci a uskutečňování záměrů její vzdělávací, výzkumné a vývojové činnosti. Tyto záměry musí být uskutečňovány ve shodě s obecnými morálními principy a ve shodě s obecně uznávanými zvyklostmi etiky práce při vzdělávací, výzkumné a vývojové činnosti.

- (2) Akademickou svobodou pracovníků se rozumí především svobodná vůle a rozhodování ve výuce studentů, svoboda v sebevzdělávání, svoboda vědeckého bádání včetně volby problematiky a metodiky výzkumu. Tyto aspekty akademické svobody musí být uplatňovány pouze
 - a) v plném souladu s koncepcí rozvoje a zaměřením vzdělávací, výzkumné a vývojové činnosti MU,
 - b) ve shodě s obecnými morálními principy a s obecně uznávanými zvyklostmi etiky práce při vzdělávací, výzkumné a vývojové činnosti,
 - c) ve shodě s pravidly morálního jednání, vyjádřenými v tomto kodexu, jakož i v jiných vnitřních předpisech MU,
 - d) při respektování omezení daných zvláštními podmínkami výzkumu ve shodě s dalšími pravidly, která vyplývají z vnitřních předpisů MU.
- (3) Důležitým aspektem akademické svobody pracovníka je princip svobodného vyjádření názoru a svobodné komunikace.

Článek 2

Obecné požadavky etického jednání

- (1) Pracovník se při svém působení na pracovišti i mimo ně řídí mravními principy a zásadami obecně uznávanými ve společnosti.
- (2) Dalšími obecnými požadavky morálního jednání se v souvislosti s akademickými činnostmi rozumí zejména
 - a) dodržování etických zásad respektujících oborová specifika,
 - b) dodržování obecně uznávaných zvyklostí etiky práce při vzdělávací, výzkumné a vývojové činnosti,
 - c) dodržování relevantních etických pravidel kodifikovaných na institucionální, oborové nebo národní úrovni, v případě mezinárodní spolupráce na mezinárodní úrovni,
 - d) odmítavý postoj vůči nemorálnímu jednání ve vzdělávací, výzkumné a vývojové činnosti,
 - e) vnitřní poctivost při vlastní výuce a výzkumné a vývojové práci, včetně trvalého sebevzdělávání a rozvíjení vlastních schopností vysokoškolského učitele a vědce,
 - f) zaujímání postojů sledujících prospěch vzdělávání, výzkumu a vývoje jako samozřejmé součásti života vyspělé společnosti,
 - g) podpora principu akademické svobody a netolerance vůči jeho porušování či zneužívání.
- (3) Pracovník nevyužívá svého postavení, ať již akademického nebo na jakékoli úrovni organizační struktury, k prospěchu osobnímu nebo třetích osob, ani k jakémukoli typu diskriminace. Staví se kriticky k projevům zneužívání postavení ve svém okolí.
- (4) Pracovník respektuje rovná práva všech na možnosti přístupu k informacím, vzdělání a zaměstnání. V mezích svých možností a v rámci platných předpisů
 - a) dbá na odstraňování bariér vedoucích k diskriminaci a exkluzi,
 - b) přispívá k zajištění rovných příležitostí pro smyslově a pohybově postižené osoby respektováním jejich specifických komunikačních nároků a vytvořením potřebných technických a organizačních podmínek,
 - c) podporuje pozitivní postoje akademické veřejnosti vůči postiženým vedoucí k usnadnění jejich samostatné a plnohodnotné účasti na akademickém a veřejném životě.

Článek 3

Vzdělávání

- (1) Pracovník je odpovědný za kvalitu vlastní výuky studentů a výchovy mladých vědeckých pracovníků. Za tím účelem také udržuje vysokou kvalitu jím poskytovaných studijních pomůcek, včetně jejich přizpůsobení aktuálním výsledkům vědeckého poznání.
- (2) Pracovník respektuje nutnost sebevzdělávání s cílem dosažení co nejvyšší kvality výuky a výzkumu.
- (3) Pracovník nezištně předává obecně známé i vlastní poznatky studentům a mladým vědeckým pracovníkům a poskytuje jim při tom osobní příklad naplňování morálních zásad ve vzdělávání, výzkumu a vývoji.
- (4) Při výuce pracovník explicitně projevuje postoje a způsoby jednání umožňující založení vztahu učitel-student na vzájemném respektu a důvěře. Způsobem vedení výuky a komunikace se studenty pracovník ukazuje správný vztah k akademické svobodě a podporuje rozvoj samostatného a kritického myšlení studentů, podporuje jejich kvalifikační růst a profesní rozvoj.
- (5) Při vlastní výuce, hodnocení požadavků výuky, zkoušení, i při jakémkoli dalším kontaktu se studenty na půdě univerzity přistupuje pracovník ke studentům objektivně a nezaujatě. Komunikuje se studenty otevřeným a korektním způsobem, nedopouští se jejich podceňování, ponižování a jakéhokoliv znevažování. Svým jednáním se studenty podporuje žádoucí úroveň kolegiálních vztahů na univerzitě.

Článek 4

Výzkum a vývoj

- (1) Pracovník zásadně preferuje a prosazuje pojetí výzkumné a vývojové činnosti, tj. jejího zaměření, uskutečňování a využívání jejích výsledků, jako prostředku ke zvyšování úrovně poznání ve prospěch společnosti a jako prostředku aktivního sebevzdělávání, které vede, přispívá a napomáhá ke zkvalitnění výuky studentů a mladých vědeckých pracovníků.
- (2) Pracovník
 - a) považuje za samozřejmé zpřístupnit výsledky své výzkumné a vývojové činnosti na úrovni zveřejnění a za podmínek obvyklých pro daný obor,
 - b) přijímá odpovědnost za kvalitu a hodnověrnost výsledků své výzkumné a vývojové činnosti,
 - c) respektuje při získávání, uchovávání a užití výzkumných dat pravidla, která vyplývají z vnitřních předpisů MU,
 - d) poskytuje osobní příklad naplňování etických zásad při výzkumné a vývojové činnosti, již se účastní studenti.
- (3) V souvislosti s vlastní výzkumnou a vývojovou činností a při jejím uskutečňování akceptuje pracovník vlastní odpovědnost za
 - a) volbu tematiky výzkumu a vývoje z hlediska přínosu k vědeckému poznání, zejména pokud jde o opakování již prozkoumané výzkumné tematiky, volbu témat vyžadující enormní náklady ve srovnání s očekávaným přínosem dosažitelných výsledků apod.,
 - b) nepředpojatost při výzkumu a přiměřenost volby výzkumné metodiky,
 - c) reprodukovatelnost výsledků výzkumu a vývoje a korektnost postupů jejich dalšího zpracování včetně přiměřeného způsobu archivace dat při respektování předpisů nebo závazků vyšší úrovně při archivaci dat,

- d) korektnost interpretace výsledků výzkumu a vývoje, jak vlastních, tak jiných výzkumných pracovníků,
- e) efektivní využívání finančních prostředků i personálních zdrojů,
- f) provádění eticky korektního výzkumu, dodržování mezinárodně uznávaných standardů v tomto směru.

Článek 5

Týmová práce

- (1) Morální povinností každého pracovníka je přispívat vlastním přínosem k tvorbě výsledků týmového výzkumu a souběžnému rozvíjení všech důležitých oblastí výzkumné a vývojové problematiky týmu, jehož je členem.
- (2) Pracovník jako člen výzkumného týmu uznává duševní, hmotný a praktický přínos ostatních členů týmu k výsledkům týmové práce.
- (3) Pracovník považuje za samozřejmé přispívat svou výzkumnou činností k dosažení efektu konstruktivní interference ve výzkumné činnosti týmu zejména
 - a) objektivním přístupem k výzkumu a vývoji členů týmu,
 - b) objektivním kritickým přístupem k vlastním výsledkům,
 - c) ochotou k věcné odborné diskusi a respektováním názorů členů týmu,
 - d) kolegiálním odborným i osobním postojem,
 - e) samozřejmou ochotou zapojit do týmové práce studenty jako rovnocenné partnery.

Článek 6

Plánování projektů vzdělávání, výzkumu a vývoje

- (1) Při plánování projektů vzdělávání, výzkumu a vývoje je pracovník povinen zejména
 - a) uplatňovat obecně uznávané korektní postupy při získávání externích grantů i interní finanční podpory,
 - b) dbát při výzkumné a vývojové činnosti na udržování korektních vztahů v interakci s podnikatelskou sférou,
 - c) předcházet konfliktům zájmů při získávání finanční podpory a čelit jim explicitním oznámením možnosti jejich vzniku v případě své osoby,
 - d) převzít odpovědnost za účelné plánování rozpočtu finančních prostředků a prosazovat vytváření jasných a kontrolovatelných pravidel pro jejich využívání.

Článek 7

Zveřejňování výsledků

- (1) Při zveřejňování výzkumných výsledků je pracovník povinen respektovat, vedle samozřejmému dodržování zákonů ustanovených autorských pravidel, i publikační a další pravidla pro zveřejňování a poskytování výsledků výzkumu a vývoje standardně zavedená podle oborových zvyklostí a zavedených vztahů s podnikatelskou sférou.
- (2) Pracovník dodržuje etická pravidla související s respektováním duševního vlastnictví, zejména
 - a) odmítání plagiátorství, falšování a zneužívání výsledků, zdržování výsledků v případě výzkumu a vývoje financovaného z veřejných prostředků,
 - b) korektnost při aplikování a přenosu technologií,

- c) v případě opakovaného zveřejnění vlastních výsledků v původní podobě uvádí pracovník v textu informaci o tom, že výsledek byl již zveřejněn, včetně pramene původního zveřejnění.
- (3) Pracovník uplatňuje objektivní přístup při posuzování vlastního autorského podílu a podílu druhých při vykazování autorství, a to zejména při posuzování tvůrčího přínosu k zveřejňovanému výsledku a zhodnocení kvality a míry přispění k samotnému provedení výzkumu, který vedl k dosažení výsledku.
- (4) Při jakémkoli způsobu zveřejňování výsledků považuje pracovník za samozřejmé
 - a) zabezpečit objektivnost vlastního zhodnocení významu literárních a dalších informačních zdrojů využitých pro dosažení zveřejňovaného výsledku včetně povinnosti jejich přesného citování v případě jejich využití,
 - b) převzít odpovědnost za pravdivost údajů a korektnost interpretací předkládaných v rámci zveřejnění či uplatnění výsledků,
 - c) provést korekci dodatečně zjištěných chybných dat, výsledků či interpretačních závěrů na téže úrovni zveřejnění, na které byly předloženy,
 - d) kriticky zhodnotit přínos členění výsledků, resp. modifikovaných či doplněných výsledků, výzkumu a vývoje do několika zveřejněných prací.

Článek 8

Hodnotitelská a expertní činnost

- (1) Při hodnotitelské a expertní činnosti usiluje pracovník o nezaujatý a nepředpojatý přístup při posuzování přihlášek projektů, rukopisů článku, účelových prací (habilitačních, disertačních, diplomových), zpráv a dalších dokumentů tak, aby vyjádření byla
 - a) odborně fundovaná v oboru, v němž je posuzovatel odborníkem,
 - b) zakončená jasným a explicitním stanoviskem k úrovni hodnoceného podkladu,
 - c) zásadně osobně prováděná avšak osobně nezaujatá a neovlivněná jakýmkoli vnějším tlakem.
- (2) Jako hodnotitel respektuje pracovník důvěrnost informací souvisejících s jeho hodnotitelskou a expertní činností, nepoužívá údaje obsažené v hodnocených podkladech k jinému účelu než k vypracování odborného posudku (hodnocení) a neposkytuje je třetí osobě.
- (3) Pracovník dále
 - a) odpovědně zvažuje svůj souhlas s převzetím úkolu vypracovat hodnocení, zejména v souvislosti s výsledkem vlastního kritického posouzení etického aspektu kritérií a pravidel zadavatele hodnocení, v případě souhlasu s provedením hodnocení pak respektuje pravidla zadavatele,
 - b) přistupuje k hodnocení bez jakékoli snahy o využití postavení posuzovatele nebo využití údajů uvedených v posuzovaném materiálu k jakémukoli druhu osobního zvýhodnění nebo ve prospěch či neprospěch jiných osob,
 - c) objektivně a kriticky posoudí svůj vlastní možný konflikt zájmů při hodnotitelské a expertní činnosti a odmítne vypracování posudku v případě existence tohoto konfliktu.
- (4) Jako člen výběrových komisí při přijímání nových zaměstnanců prosazuje pracovník otevřenost těchto řízení v mezinárodním prostředí, jejich transparentnost, nestrannost a rovný přístup.

Článek 9

Zásady kolegiálního chování

- (1) Pracovník se řídí zásadami kolegiálního chování ke spolupracovníkům a dalším pracovníkům MU, spočívajícími v respektování jejich osobnosti, práva na vyjádření nezávislého odborného názoru a práva svobodné volby vlastního přístupu k akademickým činnostem, za předpokladu, že tato volba je v souladu s normami obvyklými v daném oboru a s tímto kodexem.
- (2) K zásadám morálního jednání pracovníků patří kolegiální chování ke studentům, založené na respektování
 - a) osobnosti studentů,
 - b) principu svobody přístupu ke vzdělání, postavení studentů jako právoplatných a rovnocenných členů akademické obce,
 - c) tvůrčí práce studentů prostřednictvím uznání jejich rovnocenného postavení autorů nebo spoluautorů při uplatňování a zveřejňování výsledků výzkumu a vývoje,
 - d) důstojného postavení studentů v případě jejich pomoci při výuce jiných studentů přesahující svým rozsahem rámec studijních povinností, a to formou odpovídajícího ohodnocení jejich práce, včetně materiálního.
- (3) Pracovník odmítá nekolegiální projevy, projevy diskriminace, či projevy nátlaku založeného na funkčním postavení. Neuplatňuje postoj falešné kolegiality spočívající v toleranci k případům porušování obecných morálních principů a pravidel tohoto kodexu.
- (4) Pracovník zastává kolegiální přístup k týmové práci založený na
 - a) vzájemné důvěře a informovanosti při výzkumu a vývoji a při zveřejňování jejich výsledků,
 - b) respektování tvůrčího přínosu vlastního i ostatních, zejména při zveřejňování společných výsledků týmu.

Článek 10

Vztah loajality k univerzitě

Pracovník je loajální k univerzitě. Loajalitou se v tomto smyslu rozumí respektování skutečnosti, že o výsledky výzkumné a vzdělávací činnosti pracovníka získané na půdě univerzity při využití jejího technického a personálního zázemí se nezasloužil výhradně pracovník. Poskytování těchto výsledků třetím institucím či osobám s cílem osobního prospěchu pracovníka se považuje za nemorální jednání.

Článek 11

Vztah k veřejnosti

Samozřejmým posláním pracovníka je šířit vzdělanost a vědecké poznání, podporovat obecnou osvětu o výsledcích výzkumu a vývoje v odborné i laické veřejnosti, informovat veřejnost o možných vlivech prováděného výzkumu na životní prostředí a na životní, tj. materiální i sociální, podmínky obyvatel obecně.

Článek 12

Správa dat a využívání informačních technologií

- (1) Pracovník, zejména jako řešitel projektů, správce dat evidenčních databází apod. respektuje požadavek ochrany osobních dat ve shodě s dalšími pravidly, která vyplývají z vnitřních předpisů MU. Osobní data pracovníků jsou sdělována pouze tehdy, mají-li vztah k výkaznictví v oblasti výzkumu a vývoje, některá osobní data jsou chráněna, např. rodné číslo a adresa bydliště.

- (2) Pracovník zachází se svěřenými daty, zejména daty o výzkumu a vývoji, evidenci studia, osobními daty, způsobem minimalizujícím možnosti jejich zneužití.
- (3) Pracovník nakládá s informačními systémy MU s vědomím povinnosti využívat jich výhradně ke zvýšení kvality akademických činností, nikoli k soukromému prospěchu vlastnímu či dalších osob.

Článek 13

Projednávání případů porušení etického kodexu

- (1) Projednávání případů porušení etického kodexu probíhá standardně po linii organizační struktury s možností předložení případu k posouzení Etické komisi MU v kterékoli fázi jeho projednávání.
- (2) Případy porušení etického kodexu mohou být se zřetelem ke své povaze, jakož i dalším okolnostem případu, posouzeny jako porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k pracovníkem vykonávané práci, případně jako nesplňování požadavků pro řádný výkon práce. S uvedeným posouzením může být spojeno uplatnění příslušných pracovních právních důsledků.

Článek 14

Etická komise Masarykovy univerzity

- (1) K posouzení případů porušení obecných morálních principů nebo pravidel tohoto kodexu, které se vymykají rámci organizační struktury MU nebo které nebyly na její úrovni vyřešeny, je ustavena Etická komise MU. Etická komise MU je stálým poradním orgánem rektora.
- (2) Předsedu a členy komise jmenuje rektor. K projednávání konkrétního případu může Etická komise MU ustavit další členy ad hoc, a to podle povahy posuzovaného případu a možností oborových specifik.
- (3) Jednání Etické komise MU se řídí jejím jednacím řádem, který na návrh předsedy komise schvaluje rektor.

Článek 15

Etická komise pro výzkum Masarykovy univerzity

- (1) Etická komise pro výzkum MU se zabývá etickými aspekty výzkumu prováděného na MU, který zahrnuje zejména lidské subjekty (včetně práce s biologickým materiálem lidského původu), s výjimkou činností spadajících do působnosti ostatních etických komisí působících na MU.
- (2) Etická komise pro výzkum MU se řídí Statutem Etické komise pro výzkum MU a jednacím řádem.

Článek 16

Panel pro rovné příležitosti Masarykovy univerzity

- (1) Dohled nad uplatňováním a dodržováním principů nediskriminace a rovnosti na MU vykonává Panel pro rovné příležitosti MU, který je stálým poradním orgánem rektora MU.
- (2) Předsedu a členy panelu jmenuje rektor MU. K projednávání konkrétního podnětu může Panel pro rovné příležitosti ustavit další členy ad hoc.
- (3) Jednání Panelu pro rovné příležitosti MU se řídí jeho jednacím řádem, který na návrh předsedy panelu schvaluje rektor MU.

Článek 17

Etické zásady na Masarykově univerzitě

Masarykova univerzita si je vědoma své společenské odpovědnosti a vyjadřuje přesvědčení, že etické hodnoty je potřeba uchovávat a rozvíjet. Tímto projevuje svou vůli, aby se všichni členové akademické obce univerzity a všichni její zaměstnanci ztotožnili s formulovanými etickými pravidly a aby ve své činnosti sami vytvářeli prostředí příznivé pro jejich dodržování.

Článek 18

Přechodná a závěrečná ustanovení

- (1) Výkladem jednotlivých ustanovení této směrnice pověřuji prorektora pro akademické záležitosti.
- (2) Tato směrnice náleží do procesní oblasti metodického řízení „Podpora rozvoje a správy lidských zdrojů.“
- (3) Kontrolu dodržování směrnice vykonává prorektor pro akademické záležitosti.
- (4) Tato směrnice zrušuje rozhodnutí rektora č. 2/2008.
- (5) Tato směrnice nabývá platnosti dnem zveřejnění.
- (6) Tato směrnice nabývá účinnosti 17. 12. 2015.

V Brně dne 17. 12. 2015

Mikuláš Bek
rektor